

Мовознавство

УДК 811.161.2'42:004.912

DOI: 10.31471/2304-7402-2026-23(84)-10-24

ТВОРЧА СПАДЩИНА МОДЕСТА ЛЕВИЦЬКОГО: ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВТОРСЬКОГО ТЕКСТОВОГО КОРПУСУ

Світлана Луцак, Галина Юрчак

Івано-Франківський національний медичний університет;

76018, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 2;

e-mail: sv.lutsak@gmail.com galuna.yurchak@ukr.net

У статті розглянуто життєвий шлях і творчу спадщину Модеста Левицького в корпусно-лінгвістичному вимірі та обґрунтовано доцільність створення авторського текстового корпусу його творів як спеціалізованого електронного ресурсу для комплексного мовознавчого аналізу. Встановлено, що багатогранна діяльність письменника, лікаря, перекладача, педагога, мовознавця й громадського діяча зумовила жанрово-стильову, тематичну та лексико-семантичну різноманітність його текстів. З'ясовано, що творча спадщина Модеста Левицького охоплює художню прозу, публіцистику, мемуаристику, переклади, мовознавчі й медичні праці, які репрезентують цінний матеріал для дослідження ідіостилю автора, динаміки української літературної мови кінця XIX – першої третини XX століття, становлення медичної термінології, функціонування архаїчної, діалектної, суспільно-політичної та фахової лексики. Зауважено, що тексти Левицького мають значний потенціал для частотного, конкордансного, колокаційного, дискурсивного й соціолінгвістичного аналізу. Особливу увагу зосереджено на текстологічній специфіці спадщини письменника, зокрема на орфографічній і пунктуаційній варіативності, редакційних відмінах та потребі уніфікованої метарозмітки текстів. Визначено, що корпусне опрацювання спадщини Модеста Левицького відкриває перспективи для комплексної реконструкції його мовної картини світу, виявлення закономірностей авторської мовотворчості та поглибленого вивчення історії української мови. Попри наявність окремих досліджень, присвячених життю, творчості та мовностилістичним особливостям текстів Модеста Левицького, його спадщина досі не стала об'єктом комплексного корпусно-лінгвістичного

опрацювання. Системного авторського корпусу творів письменника не створено, що визначає наукову новизну й актуальність цього дослідження.

Ключові слова: *корпусна лінгвістика, текстовий корпус, авторський корпус текстів, Модест Левицький, ідіостиль, медична термінологія, корпусний аналіз.*

Постановка проблеми. У сучасному мовознавстві корпусна лінгвістика утвердилася як один із провідних методологічних підходів до дослідження мовних явищ, оскільки дає змогу аналізувати значні масиви текстових даних за допомогою комп'ютерних технологій. Особливої актуальності в цьому контексті набуває створення спеціалізованих авторських корпусів, які відкривають нові можливості для вивчення ідіостилю письменників, дослідження мовної варіативності, стилістичних особливостей текстів та динаміки розвитку літературної мови в різні історичні періоди.

У межах сучасних студій корпусної лінгвістики особливого значення набуває опрацювання текстів авторів, які залишили помітний слід у національній культурі та водночас створили різножанрову письмову спадщину, придатну для глибокого мовного аналізу. Однією з таких постатей є Модест Пилипович Левицький (1866-1932) – український лікар, письменник, перекладач, мовознавець, педагог, дипломат і громадський діяч, чия багатогранна діяльність на зламі XIX–XX століть репрезентує цінний доробок для лінгвістичного осмислення. Його текстова спадщина охоплює художню прозу, публіцистику, мемуаристику, переклади, мовознавчі та медичні праці, що вирізняються жанровою, тематичною та стилістичною різноманітністю. Така різноплановість текстів створює сприятливе підґрунтя для застосування корпусно-лінгвістичних методів дослідження, які дозволяють виявляти особливості авторського ідіостилю, аналізувати функціонування лексичних і граматичних одиниць, а також простежувати мовні процеси в контексті розвитку української літературної мови кінця XIX – першої третини XX століття.

Аналіз досліджень. Теоретичні засади створення й використання текстових корпусів, принципи їхньої структурної організації та анотації розглянуто в працях українських і зарубіжних дослідників, зокрема Н. Дарчук, О. Демської-Кульчицької, Є. Карпіловської, В. Жуковська, А. Таран, Т. McEnergy, A. Hardie, D. Biber, L. Anthony та ін., які окреслюють можливості корпусних методів у сучасних лінгвістичних студіях.

Водночас мовознавче осмислення творчої спадщини Модеста Левицького представлене переважно літературознавчими й історико-культурними дослідженнями. У працях Г. Герасимової, В. Дорошенка, І. Корсака, Л. Лукановської, П. Пундія, Н. Сташенка висвітлено окремі аспекти його життєвого шляху, мовностилістичні особливості художніх і

публіцистичних текстів, а також значення його діяльності в українському культурному та громадському просторі.

Попри наявність таких студій, творчість Модеста Левицького досі не була предметом системного корпусно-лінгвістичного аналізу. Питання створення спеціалізованого текстового корпусу його творів та використання корпусних методів для дослідження мовних і стилістичних особливостей авторського дискурсу залишаються фактично нерозробленими. Це зумовлює наукову новизну та актуальність дослідження, спрямованого на формування авторського текстового корпусу та виявлення його аналітичного потенціалу.

Актуальність теми зумовлена активним розвитком прикладної лінгвістики та потребою створення спеціалізованих авторських корпусів, що дають змогу комплексно досліджувати мовну практику письменників і простежувати історичну динаміку функціонування української мови. У цьому контексті особливої уваги потребує творча спадщина Модеста Левицького, яка досі не стала об'єктом системного корпусно-лінгвістичного опрацювання.

Метою статті є аналіз творчої спадщини Модеста Левицького як об'єкта корпусно-лінгвістичного дослідження та обґрунтування доцільності створення авторського текстового корпусу його творів як інструменту вивчення мовних і стилістичних особливостей української мови кінця XIX – першої третини XX століття.

Основний виклад матеріалу. Модест Пилипович Левицький (1866-1932) є однією з багатограних постатей української культури кінця XIX – початку XX століття. Його діяльність поєднувала кілька важливих сфер суспільного та інтелектуального життя – медицину, літературу, перекладацьку практику, педагогіку, мовознавство й громадську діяльність. Синкретичність професійних і творчих практик зумовила формування різножанрової текстової спадщини (художня проза, публіцистика, мемуарні тексти, переклади, мовознавчі та медичні праці), що дозволяє розглядати її як репрезентативну джерельну базу для формування спеціалізованого авторського корпусу, що уможливорює дослідження ідіостилію автора, лексико-семантичних особливостей його мовлення, а також функціонування різних стилістичних і дискурсивних моделей української мови відповідного історичного періоду.

Багатогранність фахових і життєвих практик Левицького проявлялася у багатьох сферах: він працював лікарем у селах та містах Поділля, Волині, Київщини; займався активною культурно-освітньою працею; входив до київської «Старої громади»; перекладав твори світової класики; друкував наукові й публіцистичні розвідки; був міністром народного здоров'я УНР в екзилі. Усі ці контексти формують основу його текстової спадщини. Мовно й тематично багата колекція текстів створює підґрунтя для побудови тематично-диференційованого корпусу, який дозволяє

вивчати не лише мовні особливості певного періоду, а й соціолінгвістичну динаміку, ідіолект письменника, історичну термінологію, жанрово-стилістичну варіативність тощо.

Модест Пилипович Левицький (1866–1932) – постать багатомірною й унікальною в українському культурному, інтелектуальному та національно-визвольному просторі кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. Його життєвий шлях охоплює низку важливих сфер – медицину, літературу, мовознавство, педагогіку, переклад, дипломатію й громадську діяльність. Народився Модест Левицький 13 (25) липня 1866 року в селі Вихилівка Проскурівського повіту Подільської губернії (нині с. Вихилівка Хмельницької області) в родині поміщика. Отримав ґрунтовну класичну освіту: закінчив Кам’янець-Подільську гімназію (1884), а згодом – історико-філологічний (1888) і медичний (1893) факультети Університету святого Володимира в Києві [2, с. 56]. Ще під час навчання в університеті він захопився ідеями народництва й активно долучився до культурно-просвітницького середовища. Після завершення медичних студій розпочав практику як земський лікар. У 1894–1898 роках працював у місті Ковель, де потоваришував із родиною Косачів, зокрема з Лесею Українкою й Оленою Пчілкою, що, безперечно, вплинуло на формування його національно свідомої позиції та літературного світогляду [22, с. 81].

Літературна та громадська активність Модеста Левицького зумовила напрям його подальшого професійного становлення. Працюючи в Боярці, він активно співпрацював із діячами київської організації «Громада», зокрема з Борисом Грінченком, Сергієм Єфремовим, Миколою Лисенком. У цей період формується індивідуальний стиль Левицького як письменника, у якому народне мовлення й психологічна глибина органічно поєднуються з осмисленням суспільно значущих проблем. Перша збірка оповідань Модеста Левицького під назвою «Оповідання» побачила світ у 1907 році й отримала схвальні відгуки сучасників й засвідчила його становлення як літератора. Зокрема, Олена Пчілка у рецензії, надрукованій у тижневику «Рідний край» (1907, № 9), підкреслювала, що прозі Левицького властиві «надзвичайна правдивість малюнка» та інтернаціональний гуманізм: «ніжне, чуле серце не відрізняє «своїх» від «чужих» – усі нещасні для нього рівні» [21, с. 71]. Критики відзначали особливу «тиху правду» його творів – яка, немов «тиха вода», підривала «греблю» буржуазно-монархічного устрою. Літературний доробок письменника здобув високу оцінку Івана Франка, академіка Сергія Єфремова та історика Дмитра Дорошенка.

Окрему увагу в контексті корпусного дослідження привертають перекладацькі практики Модеста Левицького. У співпраці зі своєю дружиною Зінаїдою Левицькою він здійснив низку перекладів із французької, італійської, польської, німецької, їдиш, чим підтвердив свою репутацію поліглота і тонкого стиліста. Серед них вирізняються переклади

романів «Історія одного селянина» Еркмана-Шатріана, «Спартак» Р. Джованьйолі, «Фараон» Б. Пруса, творів Г. Сенкевича, Е. Ожешко, С. Лагерльоф, Ш. Аша та інших [2, с. 56]. Ці переклади відіграли подвійну роль: з одного боку, вони знайомили українського читача з надбаннями світової літератури, з іншого – сприяли розширенню виражальних можливостей української мови, формуванню перекладацьких стандартів і термінології [24, с. 42-43]. Переклади є зразками адаптивної транслітературної практики, де Левицький прагнув зберегти стилістичну цілісність оригіналу, водночас вводячи в український літературний контекст нові синтаксичні та лексичні конструкції. Зіставлення оригіналів та перекладів становить окремий напрям корпусного аналізу – зіставний корпусний перекладознавчий підхід, який дозволяє простежити стратегії перекладу, зокрема трансформацію синтаксису, адаптацію термінів, інтерференцію стилістичних маркерів.

Показовим є те, що Левицький був не лише мовознавцем і перекладачем, а й композитором. У 1903 році він створив музичні композиції на тексти віршів Бориса Грінченка та Лесі Українки, однак їх публікація була заборонена цензурою. Цей епізод є промовистим свідченням тиску імперської влади на будь-які прояви українського культурного життя [11, с. 36]. Водночас, саме така багатогранність – поєднання художнього, наукового й музичного компонентів – підкреслює багатство його індивідуального стилю, цінність аналізу творчості Левицького для корпусної лінгвістики, оскільки дозволяє досліджувати мову в міждисциплінарному контексті [11, с. 36].

Окремої уваги заслуговує політична та дипломатична діяльність письменника. У 1918 році Левицький був призначений директором культурно-освітнього відділу Міністерства шляхів Української Народної Республіки, а вже наступного року – радником української дипломатичної місії в Греції, згодом її очільником. Упродовж 1920–1921 років він виконував обов'язки міністра охорони здоров'я УНР в екзилі, проживаючи в Тарнові (тепер Польща). Саме тоді він організував курси медсестер та завідував санаторієм для хворих на туберкульоз вояків Армії УНР у Закопаному (Польща). Ці роки його життя стали періодом активного осмислення поразки української державності, що знайшло вираження у творах «Gloria Victus» та «Чужинець про Петлюру» – текстах, які важливі не лише з історико-літературного, а й із лінгвістичного та ідеологічного погляду [7].

У 1922–1927 роках М. Левицький працював викладачем Української господарської академії в Подєбрадах (у Чехословаччині), де викладав українську мову та одночасно займався лікарською практикою. У цей період виявляється послідовна відданість Левицького педагогічній діяльності – він писав підручники та навчав українських емігрантів, які потребували підтримки й освіти. Його діяльність у Чехії мала великий

вплив на збереження національної ідентичності української діаспори та поширення української мови за межами держави [2, с. 558]. У 1927 році Левицький повернувся до Радянської України й оселився в Луцьку, де працював учителем української мови в гімназії. У цей час він продовжував літературну діяльність, однак уже в умовах посиленого ідеологічного тиску [20, с. 18-22]. Його останні твори, зокрема «Петрусів сон» (1930), а також неопубліковані мемуари «Спогади лікаря» (охоплюють 1888–1929 роки), свідчать про високий рівень спостережливості, лексичне багатство й глибоке занурення в соціокультурний контекст українського буття. Мемуарна спадщина Модеста Левицького є надзвичайно цінною з погляду корпусної лінгвістики, оскільки відображає мовлення освіченої української інтелігенції початку ХХ століття – з притаманними їй дискурсивними стратегіями, мовними інноваціями, а також синтаксичною й стилістичною варіативністю

Після смерті Модеста Левицького в Луцьку 16 червня 1932 року його постать на довгі роки опинилася під забороною в радянському культурному дискурсі. Його ім'я повернулося до українського культурного простору лише після 1960-х років, а ширше «відродження пам'яті» відбулося вже після проголошення незалежності України в 1991 році. У 1992 році в Луцьку було встановлено пам'ятник Модесту Левицькому, а в містах Ковель і Радивилів його іменем названо вулиці. Ці меморіальні ініціативи мають значення не лише в контексті збереження історичної пам'яті, а й у розумінні поступової динаміки суспільної рецепції постаті Левицького. Ці меморіальні ініціативи є важливими не лише в контексті історичної пам'яті, а й у розумінні динаміки рецепції постаті Левицького в суспільстві.

Літературна творчість Модеста Левицького вирізнялася надзвичайною жанровою та тематичною багатогранністю. Він писав соціально-психологічні оповідання, етюди, нариси, п'єси та водевілі, часто порушуючи теми сільського життя, морального вибору, гідності, а згодом і українських визвольних змагань. Твори «Тяжка дорога» (1928), «Землиця рідна» (1926), «Gloria Victus» (1925), «Людина-звір» (1927) відображають складну історичну добу й водночас є джерелами української автентичної мови, сповненої живої діалектної лексики [20]. У творчому методі Левицького спостерігається тяжіння до соціально-психологічної прози з чітким документальним підґрунтям. Історико-лінгвістичні умови, в яких формувалася мовотворчість Модеста Левицького, суттєво вплинули на мовний вигляд його текстів. Початок ХХ століття був періодом активного перегляду норм української літературної мови, її стилістичного розширення й поступової стандартизації. Твори Левицького фіксують цей важливий момент мовної історії [22], демонструючи співіснування традиційних фонетичних і морфологічних форм з інноваційними елементами та ранніми спробами унормування спеціалізованої ле-

ксики. Такі тексти становлять особливу цінність для корпусного аналізу, оскільки дають змогу простежити, як саме змінювалася мовна норма в реальному мовленні освіченої української інтелігенції.

Художнє письмо автора вирізняється природністю діалогів, багатством відтінків розмовної мови, різноманітністю соціально забарвленої лексики. Особливе місце посідає мовлення персонажів із різних соціальних груп, що дозволяє відтворити соціолінгвістичний фон українського суспільства указанного періоду. Відтворені в текстах архаїзми, історизми, професіоналізми, терміни з народної медицини й соціально-побутові діалектизми є важливими для дослідження лексичної варіативності й динаміки мовних змін.

Розмаїття жанрів у творчості Левицького – від психологічної прози до публіцистики й наукових праць – формує широке мовне поле, яке є надзвичайно продуктивним для корпусного аналізу. Художні твори, насичені ситуаціями міжособистісної комунікації, дозволяють досліджувати дієслова, комунікативні стратегії та структуру діалогів. Публіцистичні тексти, навпаки, демонструють аргументативну логіку викладу, сталі формули переконування, використання суспільно важливої термінології та публіцистичних штампів. У поєднанні це формує різні стилістичні зрізи, які дозволяють досліджувати міжстильові переходи в межах одного авторського корпусу.

Мемуарна спадщина Левицького є надзвичайно цінною з погляду корпусної лінгвістики, оскільки відображає мовлення освіченої української інтелігенції початку ХХ століття – з притаманними їй дискурсивними стратегіями, мовними інноваціями, а також синтаксичною й стилістичною варіативністю. На матеріалі мемуарів можна досліджувати закономірності авторефлексивного дискурсу, специфіку наративного викладу, частотність займенникових структур і дієслів внутрішнього стану – категорій, які у корпусному аналізі формують важливі статистичні патерни. Текстологічний аспект спадщини Левицького також заслуговує уваги. Його твори збереглися в різних виданнях, інколи зі значними орфографічними та пунктуаційними варіаціями. Для корпусної лінгвістики це має подвійну цінність: з одного боку, варіативність засвідчує історичні зміни норми, а з іншого – потребує ретельної текстової нормалізації перед включенням текстів до корпусу. Уніфікація орфографії, усунення дублетів та повернення автентичних варіантів потребує збалансованого підходу, що відповідає сучасним методичним вимогам до побудови корпусів української мови.

Особливе місце в спадщині Левицького посідають тексти, пов'язані з його медичною діяльністю. Вони містять велику кількість фахових термінів, латинізмів, запозичень та авторських новотворів, що важливо для вивчення процесів становлення української медичної термінології. Створення корпусу дає можливість простежити, які терміни

закріпилися в подальшому мовному розвитку, а які залишилися лише у фаховому лексичі початку ХХ століття. Соціолінгвістичний вимір творчості Левицького дає змогу вивчати соціальну стратифікацію мовлення, співвідношення літературної норми й діалектних компонентів, а також функції мовної варіативності. У корпусі можна простежити, як різні мовні типи персонажів формують характер творів, які лексичні групи пов'язані з певною соціальною роллю, а також як автор відтворює мовні портрети людей із різним рівнем освіти, соціального статусу чи професійного досвіду. Це розширює можливості корпусного аналізу в напрямі соціальних досліджень мови.

Важливо, що тексти Левицького репрезентують не лише індивідуальне мовлення одного автора, а й ширший соціолінгвістичний зріз українського суспільства кінця ХІХ – початку ХХ століття [24, с. 44]. Тому вони дають змогу реконструювати мовну ситуацію епохи, дослідити взаємодію літературної мови з регіональними діалектами та відтворити особливості мовної поведінки представників різних соціальних груп. У ширшій теоретичній перспективі привертає увагу думка науковців, що «корпуси репрезентують уживання мови, тому є найважливішим видом даних, на які сучасна когнітивна лінгвістика може покладатися» [6, с. 76]. Застосування такого підходу до текстів Левицького розкриває не лише їхню стилістичну й соціолінгвістичну специфіку, а й потенціал для відтворення концептуальних моделей, що формують його мовну та інтелектуальну картину світу. Корпусний підхід до дослідження спадщини Левицького відкриває перспективи комплексної реконструкції його ідіостилю. За допомогою частотного, колокаційного, конкордансного та контекстуального аналізу можна виявити повторювані лексико-семантичні структури, ключові тематичні домінанти, стійкі синтаксичні моделі та улюблені авторські конструкції. Це дозволяє розкрити глибинні закономірності авторської мовотворчості, які не завжди очевидні при традиційному філологічному аналізі.

Ураховуючи сучасні підходи до корпусної лінгвістики, тексти Модеста Левицького можна розглядати як надзвичайно перспективний емпіричний матеріал, який дозволяє поєднати історико-лінгвістичний, соціолінгвістичний, стилістичний та термінологічний виміри аналізу. У працях українських і зарубіжних дослідників неодноразово підкреслюється, що саме корпуси художніх і фахових текстів є одним із найефективніших інструментів реконструкції динаміки мовної норми, дослідження варіативності та виявлення прихованих закономірностей функціонування мовних одиниць [8, с. 18-21]. У цьому сенсі корпус Левицького постає не лише як зібрання текстів, а як структурований дослідницький ресурс, що дає змогу інтерпретувати його мовну практику в широкому контексті розвитку української мови.

Уже попередній огляд творчості письменника виявляє кілька ключових площин, у яких корпусний аналіз може бути особливо продуктивним. Передусім ідеться про лексичний рівень, де взаємодіють загально-вживана, діалектна, фахова (передусім медична) та суспільно-політична лексика. Теоретичні засади такого підходу до організації й дослідження лексики в межах корпусу докладно окреслено у працях О. Демської, В. Жуковської, Є. Карпіловської, де корпус розглядається як «новітній інформаційно-дослідницький інструментарій сучасного мовознавства» [5, с. 36]. Застосовуючи ці підходи до матеріалу Левицького, можна не лише виявити тематичні поля його текстів, а й реконструювати специфіку формування авторського словника та його місце в історичному розвитку української лексичної системи.

Особливу увагу привертає пласт медичної термінології, що фіксує стан формування галузевої української медичної мови початку ХХ століття. Виокремлення термінологічних одиниць, їхнє зіставлення з сучасними стандартами, аналіз колокацій та контекстів уживання дозволяють простежити, які найменування закріпилися в динаміці мовного розвитку, а які залишилися маркерами раннього етапу національного термінотворення [3, с. 251]. У корпусі можна буде побудувати частотні профілі ключових медичних термінів, виявити конкуренцію між запозиченими й автохтонними одиницями, а також окреслити роль авторських новотворів у становленні фахової лексики. Такий аналіз є важливим не лише для історії української медичної термінології, а й для сучасних термінографічних проєктів, які потребують ретроспективних даних.

Не менш перспективним є корпусне дослідження соціально-побутової, історичної та суспільно-політичної лексики у творах Левицького. У межах корпусу можна виокремити й зіставити лексичні підсистеми, що репрезентують різні соціальні стани й професійні групи, типові для українського суспільства кінця ХІХ – початку ХХ століття, простежити, які семантичні зони активізуються в періоди суспільних трансформацій, зокрема під час визвольних змагань, а також як формуються стійкі ідеологічно марковані вирази та публіцистичні кліше [1, с. 209]. Такий підхід забезпечує поєднання корпусної лінгвістики й політичної лінгвістики та сприяє глибшому розумінню того, як мова відображає і конструює соціальну реальність.

На граматичному рівні корпус текстів Левицького дозволяє описати перехідні процеси в морфології та синтаксисі української мови. У працях із корпусної граматики наголошено, що систематизоване збирання формальних маркерів у корпусі дає змогу фіксувати тенденції зміни граматичних парадигм, зокрема варіювання відмінкових форм, уживання дієслівних часів і видів, розгортання порівняльних конструкцій, структур ускладненого речення [25, с. 58]. До матеріалу Левицького ці підходи можуть бути застосовані для зіставлення граматичних моделей у

художніх, публіцистичних та мемуарних текстах, що дасть змогу окреслити як індивідуально-авторські, так і загальномовні тенденції. Особливої ваги набуває фіксація синтаксичних періодів, типових для його прози, із виразною гіпотактичною організацією та високим ступенем інформативної насиченості.

З позицій прагмалінгвістики корпус Левицького дає змогу досліджувати модальність, комунікативні стратегії та дискурсивні маркери в різних жанрових різновидах його творчості. У цьому контексті особливо цінними постають концепти корпусної прагматики, розроблені у сучасних працях, де наголошено, що саме корпуси надають можливість описувати мовленнєві акти, стратегії переконування, тактики адресації та створення емпатії не на інтуїтивному, а на статистично підтвердженому рівні [10, с. 54]. На основі корпусу можна ідентифікувати, приміром, типові формули звертань, структури імперативних або оптативних висловлень, засоби вираження сумніву, упевненості чи емоційного напруження, що є важливим для комплексної характеристики ідіостилю автора.

Соціолінгвістичний вимір корпусу Левицького, як уже зазначалося, пов'язаний із відтворенням мовлення персонажів із різним соціальним статусом, рівнем освіти та професійною належністю. Корпусні студії дискурсу неодноразово підкреслюють важливість репрезентації соціально маркованих мовних практик для аналізу мовної стратифікації суспільства [10, с. 56-57]. Створення корпусу текстів Левицького уможливить зіставлення соціальних ідіолектів, виділення лексичних і синтаксичних маркерів, пов'язаних із певними соціальними ролями (лікар, селянин, інтелігент, службовець), а також опис механізмів соціальної індексації, коли окремі мовні одиниці слугують індикаторами походження, освіти чи професійного профілю персонажа.

У прикладному вимірі корпус текстів Модеста Левицького органічно вписується у сучасну модель розвитку української корпусної інфраструктури, де поєднуються загальнонаціональні та спеціалізовані корпуси. На тлі вже створених ресурсів, таких як Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК), Корпус української мови проекту mova.info чи спеціалізовані електронні зібрання, наш індивідуальний авторський корпус Левицького виконує функцію додаткової, але надзвичайно показової ланки. Він дає змогу звіряти результати загальнонаціональних досліджень із даними авторського дискурсу, порівнювати частотні показники, моделі вживання лексичних груп, особливості синтаксису й стилістики на матеріалі одного, але мовно багатого автора.

Крім того, корпус має виразний педагогічний потенціал, адже може бути задіяний у навчальних курсах із корпусної лінгвістики, історії української мови, стилістики, термінології та фахового перекладу. «Використання частотних словників і корпусів дозволяє створювати навчальні матеріали на основі автентичного мовлення, добирати реальні при-

клади вживання слів і граматичних конструкцій, формувати навчальні тексти відповідно до мовних норм. Це сприяє оптимізації змісту навчання та наближенню викладання до живого мовного середовища» [19, с 43]. Студенти можуть отримати доступ до автентичних текстів із можливістю їхнього автоматизованого опрацювання, опановуючи не лише теоретичні засади корпусного аналізу, а й практичні навички роботи з конкордансерами, частотними списками, інструментами колокаційного аналізу. У цьому сенсі корпус Левицького стає не лише об'єктом дослідження, а й дидактичним ресурсом для формування цифрової та мовознавчої компетентності здобувачів освіти.

Нарешті, важливим є текстологічний та технічний вимір корпусної роботи, пов'язаний із нормалізацією, анотацією й метарозміткою текстів. Дослідники корпусної інфраструктури наголошують, що якісне анотоване представлення історичних текстів потребує збалансованого поєднання збереження автентичних особливостей написання та впровадження уніфікованих стандартів для забезпечення порівнюваності даних [28, 146]. У випадку творів Левицького це означає необхідність чітко продуманої стратегії текстологічної обробки: фіксації орфографічних варіантів, маркування діалектних і архаїчних форм, позначення термінологічних одиниць, відтворення структур мемуарного й публіцистичного дискурсу. Саме такі підходи забезпечать високу дослідницьку цінність майбутнього корпусу.

Проведене дослідження засвідчує, що творча спадщина Модеста Левицького становить цінний матеріал для корпусно-лінгвістичного аналізу. Жанрово-стильове та тематичне розмаїття його текстів, а також багатовимірність професійної й творчої діяльності письменника формують репрезентативну текстову базу для створення спеціалізованого авторського корпусу. Тексти Левицького відображають особливості функціонування української літературної мови кінця ХІХ – першої третини ХХ століття та містять широкий спектр лексичних пластів, зокрема медичну, соціально-побутову, історичну, публіцистичну та мовознавчу лексику.

З'ясовано, що корпусне опрацювання творчої спадщини письменника має значний мовознавчий і прикладний потенціал, оскільки уможливає комплексне дослідження ідіостилю автора, функціонування лексичних і граматичних одиниць, а також соціолінгвістичних і стилістичних особливостей текстів відповідної історичної доби. Створення спеціалізованого електронного корпусу текстів Модеста Левицького може стати ефективним інструментом для подальших досліджень у галузях історії української мови, стилістики, соціолінгвістики, термінографії та цифрової гуманітаристики.

Корпусне опрацювання текстової спадщини Модеста Левицького відкриває перспективи для системного дослідження мовної практики пи-

сьменника, реконструкції його ідіостилю та поглибленого аналізу мовних процесів української культури кінця XIX – початку XX століття. Створення авторського корпусу текстів Модеста Левицького постає важливим кроком у розвитку українських корпусних студій і розширенні цифрових ресурсів сучасного мовознавства.

Література

1. Войтко Г. Корпусна лінгвістика: історія формування і перспективи розвитку. Теоретичні засади лінгвістичних досліджень. 2014. № 6. С. 208-214.
2. Герасимова Г. Левицький Модест Пилипович [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – Київ: Наукова думка, 2009. – 790 с.: іл. Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Levitsky_M_P (дата звернення: 27.09.2025).
3. Голощук С. Л. Корпусна лінгвістика: сучасний стан та перспективи досліджень. Закарпатські філологічні студії. 2022. Вип. 21, т. 1. С. 249–252. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.47>.
4. Дарчук Н. Корпус текстів як джерело літературознавчих і мовознавчих досліджень. Лексикографічний бюлетень: Зб. наук. пр. К.: Ін-т української мови НАН України, 2006. Вип. 13. С. 34-37.
5. Демська О. М. Текстовий корпус: поняття і визначення. Дивослово. 2011. № 10. С. 35-37.
6. Ділай І.П., Ділай М. П. Когнітивна корпусна лінгвістика: сучасний стан та перспективи. Нова філологія. Збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. № 83. С. 72–78. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2021-83-10>
7. Дорошенко В. Пам'яті Модеста Левицького (Замість вінця на могилу). Діло. 1932. 25 червня. С. 3–4.
8. Жуковська В. В. Вступ до корпусної лінгвістики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 142 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-319-4-15>
9. Карпіловська Є. Лексична картотека і корпус як інструмент лексикографічного моделювання слова. Лексикографічний бюлетень. 2015. Вип. 24. С. 15-22. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lesbu_2015_24_5
10. Кривенко Г. Л. Корпусні дослідження дискурсу: становлення, стан і перспективи. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. 2017. Т. 20, № 1. С. 51–63. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/1533/kryvenko4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
11. Левицький В., Дорошенко В. Спогади про Модеста Левицького (свого батька). Вінніпег, 1967. 41 с.

12. Левицький М. Вибране / упоряд. Н. Пушкар, О. Яблонська, Т. Данилюк-Терещук; вступ. ст. і прим. О. Яблонської; худож. оформл. А. Косенко. Луцьк: Терези, 2016. 462 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Levytskyi_Modest/Vybrane.pdf
13. Левицький М. Куди соколи літають, туди ворон не пускають. Літературно-науковий вісник. 1904. Том 28. С 42–53.
14. Левицький М. Паки й паки (Про нашу літературну мову) / М. Левицький. – Відень. Київ : Наша Воля, 1920. 67 с. (Видавництво «Наша воля» ; ч. 3). URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/16937/file.pdf>.
15. Левицький М. Українська грамати́ка для самонавчання, Прага, 1920-ті, 197 с.
16. Леміш Н. Є. Корпусна метарозмітка спеціальних текстів з лінгвоантропогенезу. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. 2017. Вип. 15. С. 139-152. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_9_2017_15_18.
17. Лукановська Л. Модест Левицький: життєвий і творчий шляху Літопис Волині. 2016. № 16. С. 107–114.
18. Луцак С., Юрчак Г. Корпусні дані як інструмент аналізу художньої картини світу в українській прозі: Модест Левицький та Юрій Щербак. Formation of innovative potential of world science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the X International Scientific and Theoretical Conference, November 14, 2025. Waterford, Republic of Ireland: International Center of Scientific Research. PP.170-173
19. Луцак С., Юрчак Г. Теоретичні основи корпусної лінгвістики. Прикарпатський вісник Наукового товариства імені Шевченка. Слово. 2025. (21 (77)), с. 33-48. [https://doi.org/10.31471/2304-7402-2025-21\(77\)-33-48](https://doi.org/10.31471/2304-7402-2025-21(77)-33-48).
20. Пундій П. Модест Левицький – лікар і громадянин. Лікарський вісник. Львів, 1992. №3. С. 18–22.
21. Пчілка О. Тиха правда Модеста Левицького // Олена Пчілка і родина Косачів в історії інтелектуальної еліти України та Волині : Науковий збірник : Вип 33. Матеріали XXXIII Всеукраїнської історико-краєзнавчої наукової конференції, присвяченої 160-річчю від дня народження Олени Пчілки та 60-річчю з часу створення Колодяженського літературно-меморіального музею Лесі Українки, м. Луцьк – с. Колодяжне, 30 червня – 1 липня 2009 року / Анатолій Силук, Віра Комзюк. Луцьк, 2009. С. 71–72.
22. Сташенко Н. З обов'язку лікаря і людини: відсвіти волинських сторінок біографії М. Левицького. Світязь: Альманах. Луцьк, 2005. Вип. 11. С. 80–85.

23. Таран А. Пошукова система й корпус як інструмент дослідження семантики слів. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Філологічні науки. 2019. Вип. 1. С. 99-103. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2019_1_16
24. Токарчук Л. Сяйво душі Модеста Левицького (Життя і творчість). Луцьк, 2009. С. 41–45.
25. Laurence Antony AntConc Corpus Manager
<https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/>
26. Taran A. A. Corpus Analysis of Word Semantics. CoLInS 2022. Computational Linguistics and Intelligence

**THE CREATIVE HERITAGE OF MODEST LEVYTSKYI:
THE RESEARCH POTENTIAL OF AN AUTHORIAL CORPUS
OF HIS TEXTS**

Svitlana Lutsak, Halyna Yurchak

Ivano-Frankivsk National Medical University;

76018, Ivano-Frankivsk, Halytska St., 2;

e-mail: sv.lutsak@gmail.com, galuna.yurchak@ukr.net

The article examines the life path and creative heritage of Modest Levytskyi from a corpus-linguistic perspective and substantiates the feasibility of creating an authorial text corpus of his works as a specialized electronic resource for comprehensive linguistic analysis. The study shows that that the multifaceted activity of the writer, physician, translator, educator, linguist, and public figure determined the genre, style, themes, and lexical-semantic diversity of his texts. It is shown that Modest Levytskyi's creative legacy includes prose fiction, journalism, memoirs, translations, linguistic and medical works, which represent valuable material for studying the author's idiolect, the dynamics of the Ukrainian literary language of the late nineteenth and early twentieth century, the formation of medical terminology, and the functioning of archaic, dialectal, socio-political, and professional vocabulary. The study emphasizes that Levytskyi's texts have considerable potential for frequency, concordance, collocational, discourse, and sociolinguistic analyses. Particular attention is given to the textual peculiarities of the writer's heritage, especially orthographic and punctuation variability, editorial differences, and the need for a unified metadata scheme for the texts. It is determined that corpus-based analysis of Modest Levytskyi's works opens prospects for a comprehensive reconstruction of his linguistic worldview, identification of patterns of the author's linguistic creativity, and deeper study of the history of the Ukrainian language. Despite the existence of several studies devoted to the life, works, and linguistic-stylistic features of Modest Levyt-

skyi's texts, his heritage has not yet been the subject of a comprehensive corpus-linguistic analysis. A systematic authorial corpus of the writer's works has not yet been created, which determines the scientific novelty and relevance of this research.

Keywords: *corpus linguistics, text corpus, authorial corpus of texts, Modest Levytskyi, idiolect, medical terminology, corpus-based analysis.*